

Funerair Erfgoed Bijdrage 8 door Jan Olsen

Voor het binnengaan van de gemeentelijke begraafplaats bemerken we op onze rechterzijde een gemetseld **kapelletje dat is toegewijd aan O.-L.-Vrouw van Smarten**¹. De geschiedenis van devotioneel bouwwerkje gaat terug tot in 1715 toen een zekere mijnheer Hollebeke, de toenmalige heer van de heerlijkheid Ter Looven, het liet oprichten op het toen nog smalle pleintje vóór de Sint-Martinuskerk. In 1780 was het in een dusdanig slechte toestand verworpen dat een bewoner van het Dorpsplein, Gillis De Regge (...) een verzoekschrift richtte tot de markiezin douairière van Rode (vrouw van Ter Looven, ...) om het kapelletje te slopen en het beschilderd plaasteren beeld onder te brengen in een nieuw op te bouwen exemplaar aan een hoek van de voorgevel van zijn eigen woning. De douairière gaf haar toestemming en zo geschiedde wat werd gevraagd.

Dorpsplein/Melle, de rode peil wijst naar de gevel van de woning waarnaar het kapelletje eind de 18de eeuw werd overgeplaatst.

Mettertijd kwam het kapelletje in eigendom van de familie De Vos, van wie een sarcofaag als grafmonument zich vandaag nog bevindt op het 'oude' kerkhof langs het kerkgebouw². Leonardus Engelbertus De Vos zijn grootvader langs moederszijde was de genoemde Gillis De Regge.

Naar aanleiding van de vergroting van het Dorpsplein en de aanleg van de weg naar de nieuwe betonnen brug over de Schelde besloot de gemeenteraad op 17 mei 1956 het kapelletje te verplaatsen op zijn huidige locatie.

Het O.-L.-Vrouwkapelletje aan de ingang van de gemeentelijke begraafplaats.

Op initiatief van onze heemkundige vereniging, in samenwerking met de parochie Sint-Martinus en onder de auspiciën van het gemeentebestuur en de gemeentelijke cultuurraad werd in het voorjaar van 1987 een wedstrijd uitgeschreven ten einde een nieuw beeld te verkrijgen³. Een jury bestaande uit E.H. Alfons Callebaut (toenmalig kapelaan verbonden aan de Sint-Martinusparochie), Remi De Vis (toenmalig schepen van cultuur), E.H. Jan Ghekiere (toenmalig conservator van het Museum voor Moderne Religieuze Kunst te Oostende), E.H. Peter Schmidt (professor aan het Groot-Seminarie te Gent) en Jan Olsen (als vertegenwoordiger van de Heemkundige Vereniging De Gonde) verkoos op 15 juni van voornoemd jaar om het ontwerp van de Bellemse beeldhouwer Georges Leenknecht te laten uitvoeren. Het modern ogend kunstwerk gemaakt uit klei werd gebakken in de reconstructie van een staande Romeinse aardewerkoven die onze heemkundige vereniging in samenwerking met o.a. het Gemeentelijk Museum en Tjok Dessauvage (een telg uit de top van wat Vlaanderen aan keramisten te bieden had en heeft) had opgebouwd als archeologisch experiment en liet functioneren gedurende het weekend van de zomerkermis te Melle. Op Allerheiligendag, vijftienvijftig jaar terug werd dan dit beeld met de nodige luister geplaatst in het kapelletje. Het oude beeld (zie ook foto), bestaande uit twee delen, werd ondergebracht in het reservedepot van het Gemeentelijk Museum.

¹ De zeven smarten van Maria zijn: Simeon voorspelt Maria's lijden, Maria vlucht met Jozef en het kind naar Egypte, de twaalfjarige Jezus blijft achter in de tempel, Jezus draagt zijn kruis, Jezus wordt gekruisigd, Jezus wordt van het kruis afgenomen en Jezus wordt in het graf gelegd.

² Zie De Gonde, jg. 38 (2010) nr. 4, p. 13 e.v.

³ Zie De Gonde, jg. 15 (1987) nr. 27, p. 59 e.v.

Eens het hekken van de ingang van de begraafplaats voorbij ontwaren we aan onze linkerkzijde het lijkenhuisje, vandaag wordt het nog uiterst zelden gebruikt, enkel nog wanneer men te maken heeft met een nog niet geïdentificeerde dode persoon. Aan de zijgevel ervan hangt een **gedenksteen ter ere van alle overleden leden van de Koninklijke Muziekmaatschappij Sint-Cecilia** van Melle, het werd ontworpen door de bekende Melse architect Piet De Vloed.

Ingang dodenhuisje

Zicht binnenin het dodenhuisje.

Gedenkplaat voor de overleden leden van de Koninklijke Muziekmaatschappij Sint-Cecilia.

Zijkant van het dodenhuisje aan de ingang van de gemeentelijke begraafplaats.

Bij het betreden van de begraafplaats lopen we pal op een merkwaardig grafmonumentje dat oorspronkelijk op het kerkhof aan de Sint-Martinuskerk stond en in 1968, naar aanleiding van de vergroting van het Dorpsplein, op initiatief van de toenmalige burgemeester, Henri de Potter d'Indoye van vernietiging werd gered. **Het monumentje herinnert ons aan het overlijden van Maria Ghislena Van Tieghem** (weduwe van Henricus Dessenis), zij werd geboren op 8 november 1847 te Meulebeke (West-Vlaanderen) en overleed op 25 mei 1909 in het Psychiatrisch Centrum Caritas dat pas een jaar eerder haar nieuwe gebouwen te Melle in gebruik had genomen. Maria Van Tieghem was de moeder van kunstschilder Alfons Dessenis, die deel uitmaakte van zowel de eerste als de tweede groep Latemse schilders⁴. Over wie er begraven lag deden er indertijd in onze gemeente de meeste uiteenlopende en fantasievolle verhalen de ronde.

Het grafmonument van Maria Van Tieghem.

Wat verder op onze linkerkzijde, aan de omheiningmuur, naast de toegangspoort van het magazijn behorende tot de technische diensten van de begraafplaats, is eveneens **een stenen gedenkplaat bevestigd ter nagedachtenis van overleden leden van het korps van de Melse vrijwillige brandweer** (dat in 1943 haar ontstaan vond). Volgende namen zijn er op vermeld:

⁴ Zie De Gonde, jg. 20 (1994) nr. 3-4, p. 9 e.v.

De Nys Edgard (+ 1975), De Meyer Georges (+ 1958), Verzele Robert (+ 1960), De Smet Aurèle (+ 1961), De Moor Leon (+ 1961), Dammekens Marcel (+ 1964), Bogaert Marcel (+ 1965), De Meyer Gaston (+ 1966), Langerock André (+ 1968), Aeltermans Edgard (+ 1970), De Pryck Fernand (+ 1973), Van De Sompel Alfons (+ 1974), Van Anderlecht Emiel (+ 1975), Van Gansberghe Gerard (+ 1979), Schiettecatte Michel (+ 1982), De Moor Albert (+ 1982), Rouckhout Hubert (1984), Schiettecat Willy (+ 1987), De Meyer Leopold (+ 1988), Monsaert André (+ 1989), Allart Octaaf (+ 1990), Vandenhende Etienne (+ 1990), De Pauw Remi (+ 1991), Dhondt Gaston (+ 1995), De Winne Albert (+ 1996), Festraets Yvonne (+ 1997), De Vetter Georges (+ 2000), De Smet Emiel (+ 2001), Vandenhede Walter (+ 2002), Van Den Berghe Jozef (+ 2004), De Clercq Etienne (+ 20), Hulstaert Albert (+ 2008) en Van Imschoot Jozef (+ 2010). Straks komt daar nog de naam bij van Robert De Meulemeester, die onlangs overleed.

Gedenkplaat voor de overleden Melse brandweerlieden.

Op onze rechterzijde bevindt zich het qua vorm eenvoudig **monument in 1916 opgericht** op initiatief van de toenmalige gemeenteraad en oorspronkelijk ter ere van en **ter nagedachtenis van de bij het begin van Wereldoorlog I te Melle gesneuvelde soldaten**. Het betreft hier een

werk van de Melse beeldhouwer Jules Vits (1868-1935), die op dat moment ook in de gemeenteraad zitting had. In de onmiddellijke omgeving bevinden zich ook de grafstenen⁵ van de in begin oktober 1914 gesneuvelde Franse Vlootfuseliers, die in de gevechten tegen de Duitse invaller in onze gemeente hun leven lieten. Over geheel dit gebeuren schreef Oscar De Backer destijds in ons tijdschrift een uitgebreide bijdrage⁶. Over twee jaar, namelijk in 2014, bij de herdenking van het begin van die eerste grote oorlog, dan 100 jaar geleden, zullen wij opnieuw de nodige aandacht aan deze schrikkelijke gebeurtenis wijden.

In vak A bevindt zich de laatste rustplaats van het echtpaar **Edmond Raes** (° te Wetteren op 7 oktober 1898) en **Maria De Pryck** (° Melle 8 juni 1896). Zij waren te Melle gehuwd op 24 november 1920 en woonden in de Merelbekastraat. In augustus 1937 was het gezin verhuisd naar de nabijgelegen Sint-Jozefstraat op Merelbeke-Flora. **Beiden werden zoals vele anderen dodelijk getroffen naar aanleiding van de bombardementen door de geallieerden op Merelbekestation en brede omgeving op 10 april 1944.** Op hun grafsteen is een bronzen halfverheven beeldhouwwerkje

Bronzen sierstuk afkomstig uit het atelier van Sylvain Norga.

aangebracht met de beeltenis van een wenende Christus, deze komt uit het atelier **van Sylvain Norga** (van wie wel meerdere stukken te zien zijn op onze gemeentelijke begraafplaats). Deze Sylvain Norga (1892-1968) studeerde eerst aan de kunstacademie van Oudenaarde en later aan deze te Gent. Zoals de Melse beeldhouwer Jules Vits liep hij ook een tijd lang stage in het atelier van de beeldhouwer Alois De Beule. Hij werkte nadien in het atelier van Ernest Salu te Laken (deze is vandaag de locatie waar de vereniging voor funerair erfgoed Epitaaf gevestigd is. Tijdens zijn leertijd ontdekte hij dat er behoefte bestond aan betaalbare en duurzame grafdecoraties. Aldus startte hij met eigen bedrijvigheden in die zin, eerst nog in een werkplaats te Brussel, later te Etikhove⁷. Het was een schot in de roos.

⁵ Deze negen grafstenen werden uit blauwe steen vervaardigd door de Melse beeldhouwer Jules Vits naar we konden lezen in een boekhoudkundig document van zijn hand, hij ontving per steen 220 BEF in juli 1925.

⁶ Oscar De Backer in De Gonde, jg. 22 (1994) nr. 3-4, p. 7 e.v.

⁷ Zie ook een bijdrage van Anne-Mie Havermans in het boek "Schoonselhof nu! Een eigentijdse visie op de Antwerpse necropool", uitgegeven door de Erfgoedcel Antwerpen in 2005.

Eveneens in vak A (nr. 14) vinden we **het grafmonument van een oud-strijder uit Wereldoorlog I**, namelijk deze van **Emiel Leyman** (voerman van beroep). Hij werd geboren te Mater (Zuid-Oost-Vlaanderen) op 25 februari 1896 (als zoon van Hendrik en Maria Emma De Cock) en overleed in de D'Haenestraat te Heusden (gedeelte dat parochiaal behoorde tot de Sint-Martinusparochie / Melle) op 17 augustus 1932. Emiel Leyman was gehuwd te Heusden op 12 januari 1921 met Odile Praet, zij zag het levenslicht te Heusden (H. Kruisparochie) op 16 april 1889 als dochter van Theophilus en Leonie De Loose (beide ouders waren afkomstig uit hetzelfde Heusden). Het rechtopstaande arduinen deel van het grafmonument met een Keltisch kruis doet ons denken aan de heldenkruisjes uit die 'eerste grote oorlog', deze waren ontworpen door de gekende Joe English (zoon van een Ierse vader en een Vlaamse moeder). Daarop is het embleem van de V.O.S. (Vlaamse Oud-Strijders) aangebracht, een vereniging ontstaan na Wereldoorlog I die o.a. de stoffelijke belangen van de oud-strijders verdedigde. Ook de jaartallen 1914 en 1918 zijn erin gegraveerd. We bemerken er tevens de afbeelding van een vogel en vermoeden dat het hier gaat over een stormvogel, een verwijzing naar de uitroep "Vliegt de blauwvoet, storm op zee!", gebruikt door o.a. Albrecht Rodenbach eind de 19de eeuw die zijn mosterd haalde uit het boek 'De kerels van Vlaanderen' (een ridderverhaal dat zich afspeelde in het middeleeuwse Brugge en circa 1870 geschreven werd door Hendrik Conscience). Binnenin het voornoemde kruis lezen we in kruisvorm opgesteld de afkortingen AVV en VVK, wat uiteraard staat voor Alles Voor Vlaanderen en Vlaanderen voor Kristus, deze uitroep werd een eerste maal gelanceerd door de Vlaamsgezinde priester Frans Drijvers in een nummer van het Mechelse studententijdschrift 'de Student' in 1881 en prijkt manifest op zowel de eerste Dzertoren (1930) als op deze van na Wereldoorlog II.

Het grafmonument van de gewezen frontsoldaat uit W.O. I, Emiel Leyman.

Detail van het kruis met de ingegraveerde letters A.V.V.-V.V.K.

Detail met het embleem van de V.O.S. en de stormvogel.

Project "Voetschrapers te Melle"

In het kader van het vastleggen in beeld en woord van wat we kunnen onderbrengen bij de kleine erfgoedelementen te Melle, maakt ons medelid Michel De Paepe momenteel een fotoreportage over wat ons nog plaatselijk rest aan "voetschrapers". Deze kleine en vroeger, toen de openbare wegen er nog niet zo netjes bijlagen, zeker heel nuttige onderdeeljes in vele woninggevels dreigen volledig te verdwijnen, velen weten vaak al lang niet meer tot wat het diende. Op termijn geven we daar een gepaste brochure over uit, bestaande uit het aangereikte fotomateriaal, enige achtergrondinformatie en wat speels en ander poëtisch werk van onze huisdichter Norbert De Meyer.

Mocht u zelf ook nog een voetschraper te Melle of te Gontrode weten steken in een woninggevel, laat niet na ons dit te melden!